

EKONOMSKA DIPLOMATIJA KAO OSNOV I INSTRUMENT U OSTVARENJU CILJEVA PRIVREDE DRŽAVE

ECONOMIC DIPLOMACY AS A BASIS AND INSTRUMENT IN ACHIEVING THE OBJECTIVES OF STATE'S ECONOMY

Kalčić Nenad | Ministarstvo rudarstva i energetike, Beograd, Srbija | nenad.kalcic@mre.gov.rs
Gavrilović Milan | Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, Beograd, Srbija | milan.gavrilovic@vspep.edu.rs
Macura Milan | Ministarstvo rudarstva i energetike, Beograd, Srbija | milan.macura@mre.gov.rs

JEL klasifikacija:F00
DOI: 10.5937/trendpos2202097K
UDK: 339.9.012(497.11)
339.94
COBISS.SR-ID 81158153

Sažetak

Ekonomska diplomatija kao takva obuhvata ciljane aktivnosti koje vrše predstavnici jedne države sa predstavnicima druge države koje u svojoj srži imaju za cilj povećanje stranih investicija, veći obim izvoza ili uvoza, kao i jačanje pozicija domaćih privrednih društava u drugim državama. Pored navedenih aktivnosti, ekonomska diplomatija obuhvata i aktivnosti koje jedna država preduzima učesćem u međunarodnim ekonomskim organizacijama kao i priključenje istim. Ova disciplina predstavlja budućnost i pravac diplomatije svake moderne države koja želi da opstane u današnjim tržišnim uslovima koji su nestabilni, promenljivi i presudan faktor za svakog učesnika. Glavni cilj, fokus i funkcija ekonomske diplomatije mora biti zaštita nacionalnih ekonomskih interesa u svakom međunarodnom odnosu, kojeg god nivoa on bio. U ovom radu će biti obrađena ekonomska diplomatija kao disciplina, biće dat kratak teorijski osvrt, kao i perspektive i pogledi autora na napredak Republike Srbije i zemalja regiona na ovom polju.

Abstract

Economic diplomacy as such includes targeted activities carried out by representatives of one country with representatives of another country, which in their core aim to increase foreign investments, greater volume of exports or imports, as well as strengthening the positions of domestic companies in other countries. In addition to the aforementioned activities, economic diplomacy also includes activities that a country undertakes by participating in international economic organizations as well as joining them. This discipline represents the future and the direction of diplomacy of every modern state that wants to survive in today's market conditions, which are unstable, changing and a decisive factor for every participant. The main goal, focus and function of economic diplomacy must be the protection of national economic interests in every international relationship, whatever level it may be. In this paper, economic

---

diplomacy as a discipline will be dealt with, a short theoretical review will be given, as well as the author's perspectives and views on the progress of the Republic of Serbia and the countries of the region in this field.

Ključne reči: ekonomska diplomatija, Republika Srbija, pravo predstavljanja, ekonomski odnosi, međunarodne organizacije.

Keywords: economic diplomacy, Republic of Serbia, right of representation, economic relations, international organizations.

1. Opšta razmatranja

Međunarodna ekonomska saradnja je kroz vekove bila arhitekta mira ili nepredvidivi konstruktor sukoba[1]. Ekonomski faktor kao takav, u međunarodnim odnosima, zauzima sve veći uticaj i usporedno sa razvojem globalnog tržišta, podizanjem privrednih aktivnosti i kretanja na svetski nivo postaje neizostavni deo opštenja na bilo kom nivou.

Kako bi se definisala ekonomska diplomatija, pre svega se mora definisati diplomatija kao deo međunarodnog javnog prava. Diplomacija se može definisati kao nauka i veština zastupanja interesa države i pregovaranja subjekata međunarodnog prava, odnosno sprovođenja politike pri čemu se mora uzeti u obzir da je diplomatija meka moć jedne države. [2]

U svom začetku, kada se stvorila i misao o ekonomskoj diplomatiji, moralo se dokazivati da postoji uopšte, doduše, ne može se reći da se i danas odmaklo u preteranoj meri jer ekonomska diplomatija ne zadužuje poziciju kakvu zaslužuje u našem sistemu obrazovanja, gotovo je nepostojeća na nivou visokog obrazovanja niti su aktivnosti na makroekonomskom planu prilagođene zahtevima koje je donela ekonomska diplomatija. Razvoj privrede i širenje njenih aktivnosti su uslovili pojavu specifičnih ekonomskih aktivnosti države i sve veće uključenje države u ekonomske tokove. Postavio se jedan sasvim novi odnos i relacija diplomatija – tržište koji je doprineo tome da koncepti poput spoljne trgovine i drugih nađu svoje mesto u istoriji, kao i da se nespremni i neobučeni sistemi i akteri uključe u jedan novi dinamičan svet globalnog poslovanja.

Analizom odnosa ekonomije i diplomatije, kroz istorijsku prizmu, dolazimo do zaključka da su kako diplomatija tako i ekonomija doživele promene ali da su se spojile u istoj tački, a to je ostvarenje interesa aktera na međunarodnom nivou. Kada to posmatramo, moramo jasno razgraničiti poslovanje na globalnom nivou i ekonomsku diplomatiju, nije svako poslovanje sa međunarodnim karakterom ekonomska diplomatija niti je ekonomska diplomatija segment koji prethodi svakom zaključenju posla.

U XX veku, Francuska i Rusija su najviše doprinele razvoju ekonomske diplomatije. Francuska škola ekonomske diplomatije tvrdi da je podizanjem ekonomske diplomatije sama istorija promenila oblast njene primene i da je arsenal sredstava ekonomske diplomatije neograničen[1]. Tumačenjem određenih stavova francuske škole dolazi se do shvatanja koje je opasno po samu ekonomsku diplomatiju, a to je „što veća privreda= veći značaj ekonomske diplomatije i njenog procesa“. Koliko god navedeno shvatanje imalo podršku u stručnoj javnosti, postavljanjem iste kao postulata ekonomske diplomatije se dolazi do jedne opasnosti koja je paradoks. Paradoks se ogleda u tome što se usled navedenog shvatanja dolazi do poistovećivanja ekonomskih diplomatskih aktivnosti sa diplomatskom infrastrukturom jedne zemlje što je nepodudarno sa rešenjima koje nudi sama disciplina.

Kada je u pitanju Američka škola ona nosi diferencijaciju u odnosu na evropsku školu ekonomske diplomatije(Francuska, Velika Britanija i Rusija) i ta diferencijacija samo shvatanje usmerava u drugom pravcu. Američka škola ekonomsku diplomatiju poistovećuje sa internacionalnim biznisom i menadžmentom. Daniels definiše ekonomsku diplomatiju kao „bilo koju privrednu operaciju koju realizuju dve ili više zemalja“. [4]

Ruska škola ekonomske diplomatije promatra ekonomsku diplomatiju kao „korišćenje državnih diplomatskih instrumenata i metoda, a takođe i ekonomskih mera i instrumenata (trgovinska politika, kreditno-monetarna, tehnološka i sl.) na bilateralnoj i multilateralnoj osnovi radi obezbeđivanja razvoja nacionalne privrede i obezbeđivanja i zaštite spoljnoekonomskih interesa zemlje“. [5]

Kada uzmemo u razmatranje sva tri stanovišta, čija je karakteristika institucionalizam, dolazimo do shvatanja da je ekonomska diplomatija posebna aktivnost jedne države kao i drugih međunarodnih subjekata čiji je isključivi cilj poboljšanje i bolja pozicija države i postavljanje njenih privrednih subjekata u međunarodni plan, a sve u skladu sa nacionalnim interesima i ciljevima.

Institucije pojedinih država su u prošlosti, neretko, izašle van svojih ovlašćenja i privredne aktivnosti pojedinih privrednih subjekata koristile u političke i vojne svrhe. U pojedinim trenucima je to podrazumevalo da se proširi saradnja sa privrednim subjektima druge zemlje, dok bi češće to podrazumevalo ograničavanje ili prestanak privredne saradnje kako bi se povećala zavisnost što je pogotovo vidljivo kod zemalja koje nemaju uslova da pojedine proizvode zamene ili da promene dobavljača. Navedeno se odvijalo u skladu sa ekonomskom snagom zemlje, ukoliko je u pitanju mala i ekonomski slabija zemlja takvo delovanje bi bilo pogubno, dok je u obratnom slučaju bilo beznačajno uglavnom. U skladu sa tim, posebno je bitno, za našu zemlju koja je mala, precizno i pravovremeno proceniti i shvatiti sve prednosti i nedostatke koje može doneti saradnja ili korespondencija sa međunarodnim privrednim subjektima.

Kada je u pitanju razvoj ekonomske diplomatije u Republici Srbiji, više faza se smenjivalo, ali je ona usko pratila učenja Evropske diplomatije. Sam začetak se može u obrisima pronaći kod Miloša Obrenovića, dok potpunu ekspanziju kao disciplina doživljava nakon Drugog svetskog rata. Nakon Drugog svetskog rata, ekonomska diplomatija se razvijala u skladu sa učenjem Ruske škole, dok potpuni preokret nastupa promenom ekonomskog sistema i to promena socijalističkog u kapitalistički to jest promena javne i društvene svojine u privatnu u pogledu privrednih subjekata. Nakon stabilizacije sistema i početka novog poglavlja ekonomske diplomatije u Srbiji dolazi do pokretanja svih resursa u smeru pristupa Evropskoj Uniji[6]. Još jedan od ciljeva srpske ekonomske diplomatije je privlačenje stranih direktnih investicija kao i stabilizacija u navedenim poljima. Vlada Republike Srbije je pravilno ustanovila i uvrstila ekonomsku diplomatiju kao strateško oružje koje doprinosi održivom i brzom ekonomskom razvoju.

2. Funkcije, ciljevi i načela ekonomske diplomatije

Primarni zadatak ekonomske diplomatije je povećanje blagostanja kroz povećanje uvoza, izvoza i stranih investicija. Ciljevi i načela ekonomske diplomatije, mlade discipline, su nedovoljno razvijeni. Razlog se može pronaći u tome što koncepti i definicije ekonomske, poslovne, trgovačke, korporativne i drugih vrsta diplomatije nisu precizno definisani i razgraničeni a u stanju su konstantnog preplitanja i sukoba. Usled toga se često u literaturi nalazi definicija ekonomske diplomatije kao diplomatije koja služi kao podrška koju pruža država u širenju i činjenju poslovanja svojih kompanija međunarodnim [7].

Pojedini autori poput Ornatskog su još osamdesetih godina prošlog veka utvrdili funkcije ekonomske diplomatije. Međutim, bez obzira na to što su prošle skoro tri decenije, promena nije bilo, barem ne onih koje doprinose kvalitativnoj razlici.

Ornatski postavlja šest osnovnih funkcija ekonomske diplomatije[1]:

- Razrada i ostvarivanje aktivnosti za obezbeđenje najboljih uslova u trgovini i drugih formi ekonomskog povezivanja sa stranim državama i njihovim privrednim subjektima;
- Uključenje u politiku stimulanja eksporta nacionalne produkcije i kontrola kapitala, a u funkciji realizacije strateških razvojnih ciljeva i spoljnoekonomske strategije;

- Vezana je i za politiku uvoza, analizu ekonomskog i finansijskog položaja drugih zemalja;
- Izučavanje svetskog tržišta, njegovih segmenata i konjunktura;
- Uspostavljanje kontakata i veza sa poslovnim i političkim krugovima iz drugih zemalja, vođenja bilateralnih i multilateralnih pregovora;
- Razradu konvencija i sporazuma u međunarodnom biznisu, učešće u međunarodnim institucijama i organizacijama koje posredno ili neposredno utiču na ukupan međunarodni položaj zemlje i stvaranje poslovnih prilika za matična preduzeća.

U odnosu na to kojoj funkciji određena država daje prioritet svrstavamo je u neku od škola i pravaca ekonomske diplomatije u Evropi i svetu.

Pored navedenih funkcija, pojedini autori poput Prvulovića ističu i sveobuhvatan rad na formiranju pogodnih uslova za ekonomski napredak i bezbednosnu stabilnost jedne zemlje[8]. Međutim, kako moderni ekonomski odnosi između zemalja postaju, kao posledica globalizacije, složeniji tako se može očekivati da i funkcije ekonomske diplomatije postanu složenije, kompleksnije i razgranatije.

Moderni ekonomski odnosi kao takvi zahtevaju da se postave određeni ciljevi bez kojih jedna država ne može funkcionisati. To je prepoznala i Republika Srbija i u okviru Ministarstva spoljnih poslova je oformila odseke koji imaju definisane ciljeve i zaduženja o kojima će biti više reči u narednim poglavljima[9].

Ciljevi koji se mogu pronaći u literaturi prilikom istraživanja su sledeći:

- Uvećanje sposobnosti izvoza;
- Neutralisanje zavisnosti od uvoza određenih dobara;
- Osiguravanje kako strategijske tako i finansijske podrške od strane finansijskih organizacija na međunarodnom nivou;
- Pasivno i aktivno učešće u programima i projektima od globalne važnosti;
- Obezbeđivanje boljeg položaja srpskih privrednih subjekata na svetskom tržištu;
- Kreiranje prepoznatljivih simbola, brendova i robnih marki putem aktivnosti domaćih privrednih subjekata;
- Održavanje nacionalne bezbednosti države;
- Podizanje standarda života domaćih stanovnika.

Navedeni ciljevi su primarni i prema njima država postupa sa posebnom pažnjom, kao i oprežnošću jer jedan pogrešan korak može uništiti strukturu i sliku koja je građena dugi niz godina. Ispunjenost navedenih ciljeva utiče na pozicioniranje i konkurentnost jedne zemlje na svetskom tržištu, ukoliko država ne postupa po navedenim ciljevima sa posebnom pažnjom u odnosu sa drugim državama, međunarodnim organizacijama i organizacijama koje imaju međunarodnopravni subjektivitet ne može očekivati da će druga država uvažavati njihove napore.

Analizom radova i učenja autora koji pripadaju dominantnim školama ekonomske diplomatije kao i praksom njihovih zemalja i modelima ponašanja koje primenjuju, mogu se utvrditi određena načela ekonomske diplomatije. Načela ekonomske diplomatije, u skladu sa analizom rada, su sledeća:

- Usmerenost ka rešavanju pitanja od nacionalnog interesa i značaja i izbegavanje rešavanja pitanja koja su pojedinačnog karaktera;
- Davanje doprinosa rešavanju postojećih ili predupređivanje neizbežnog konflikta;
- Obavezno pružanje podrške domaćim privrednim komorama, privrednim subjektima, udruženjima sa međunarodnim delovanjem;
- Nepostojanje tržišnog karaktera spoljne politike zemlje.

Glavni izazov ekonomske diplomatije u modernom dobu je definisanje uloge države i njene intervencije, granice njene intervencije kao i potencijala i posledica takvih aktivnosti. Ovaj izazov je posebno vidljiv u malim zemljama koje su u periodu tranzicije dva sistema. U ovom slučaju se

---

ne može izbeći politička dimenzija koja postoji u ovoj disciplini. Mala zemlja, kao takva koja je u tranziciji je po navedenoj definiciji ranjiva i osetljiva na strane uplive i uticaje. Kao takva, nema postojeću infrastrukturu i finansijske i ljudske resurse kako bi umanjila taj uticaj i u tom slučaju postoji veliki ekonomski uticaj koji je po svojoj prirodi eksterni. Posledica koja izvire iz gorepomenute situacije je ta da mala zemlja mora pomoću jačanja i širenja kapaciteta za adaptaciju, kao i za apsorpciju šokova koji dopiru „spolja“ postati brod koji može ploviti i po talasima i po buri međunarodnih ekonomskih šokova. Kada se uzme u obzir da zemlja koja je u tranziciji nije rešila sopstvene ekonomske probleme koje ima, kao i to da nije izgradila strukturu koja može podržati izgradnju navedenih kapaciteta, izazov se podiže na jedan novi nivo koji je mnogim zemljama nedostižan i pri tome nisu konkurentne na tržištu i često imaju ograničen pristup međunarodnom tržištu u pogledu dobara i uticaja.

3. Prioriteti ekonomske diplomatije

Prioriteti ekonomske diplomatije se ogledaju i razlikuju od zemlje do zemlje. Pojednim zemljama, poput Republike Srbije, članstvo u Evropskoj uniji i ekonomskim organizacijama je put koji je nametnut usled geopolitičkog i geostrateškog položaja. Međutim, mora se pri analizi prioriteta uzeti u obzir i odgovornost međunarodnih organizacija koja se mora jasno i precizno definisati kako bi svako delovanje imalo svoju posledicu, kako ekonomsku tako i pravnu[10].

Prioriteti savremene ekonomske diplomatije su uslovljeni trenutnim kretanjima na tržištu kao i potencijalnim ekonomskim pretnjama koje mogu proisteći iz određenih delovanja i delatnosti pa čak i iz same ekonomske diplomatije. Analizom literature i prakse, može se doći do tri primarna cilja koja se pronalaze u svim situacijama[11]:

- Praćenje najvažnijih parametara kretanja svetske ekonomije;
- Prognoza kretanja;
- Očuvanje nacionalnih ekonomskih interesa;

Svaka ekonomska kriza i recesija su za sobom donosile nove izazove koji su pogađali svaku zemlju istovetno. Međutim ono što je neke zemlje izdvojilo od drugih jeste pravovremena analiza i praćenje bitnih parametara svetske ekonomije. Države koje nisu imale odseke ili posebne organizacije u okviru svoje strukture nisu ni imale šansu da ocene i predvide šta će se desiti i na koji način će se situacija odvijati. Svaki potres i šok je predstavljao iznenađenje i kriznu situaciju za državu i njenu infrastrukturu u navedenom slučaju. Usled navedenog, kao prioritet se mora postaviti dijagnostika i praćenje ekonomskih dešavanja na globalnom i regionalnom nivou kao i na nivou pojedinih zemalja koje su ekonomski bliske. Samo i jedino tako se može doći do pravovremene i relevantne indikativne analize koja prikazuje trendove u kretanju. Takva analiza će doprineti razlici i uspehu jedne zemlje. Navedene aktivnosti se uglavnom sprovode na potezu između stručnih analiza i obaveštajnog rada organa državnih obaveštajnih službi[12].

Bez obzira na pojedine norme međunarodnog prava koje jasno propisuju delovanje i predstavljanje država u njihovim odnosima sa međunarodnim organizacijama univerzalnog karaktera, praksa pojedinih država poput SAD, Ruske federacije i Velike Britanije je da postave obaveštajne tajne punktove za prikupljanje informacija. Pored toga što postoji realna opasnost za diplomatsko osoblje i ugrožavanje nacionalnih interesa države pribegavaju takvom pristupu jer donosi adekvatne rezultate. Bečka konvencija o predstavljanju država u njihovim odnosima sa međunarodnim organizacijama univerzalnog karaktera[13] propisuje neprikosnovenost ličnosti, stana i imovine kao i sudski imunitet za članove diplomatskog osoblja, međutim u slučaju otkrivanja takvog delovanja država domaćin neretko proteruje određeni broj diplomata druge države kao meru upozorenja, što dosta često dovodi do zahladnjenja odnosa između dve države[14].

Kako je drugi prioritet ekonomske diplomatije prognoza kretanja i ukazivanje na trendove, ispravno je zaključiti da su tri nabrojana prioriteta usko povezana. Ukoliko se ne izvrši i ispuni prvi prioritet u potpunosti, prognoza kretanja neće biti tačna i potpuna. Cilj prognoze kretanja je da prikupljene

---

podatke analizira i odredi kako će se oni ispoljiti u smislu ekonomskih kretanja na generalnom planu kao i u pojedinim zemljama. Takve procene i analize moraju biti date isključivo za relevantne zemlje i tržišta koja mogu uticati na domaću zemlju i uobičajeni parametri koji se prate kada je prognoza u pitanju su kreditno-monetarna politika, inflacija, stopa rasta, nacionalni i strategijski planovi, zakonodavni okviri, budžetski okviri i slično.

Uzimajući u obzir ovakve podatke, može se sačiniti analiza koja određenoj zemlji daje moć na globalnom tržištu, ukoliko je u takvoj poziciji ili sredstvo da zaštite svoje nacionalne ekonomske interese ukoliko nemaju moć da na bilo koji način utiču na međunarodna kretanja na tržištu.

Treći prioritet je očuvanje nacionalnih ekonomskih interesa koji predstavlja sublimaciju prethodna dva prioriteta. Ovakve aktivnosti ukazuju na spremnost i nameru zemlje da pre svega izvrši analizu u svom dvorištu, a nakon toga na međunarodnom planu i da nakon toga izvrši analizu kretanja i delovanja i da na kraju sugeriše određene aktivnosti koje dovode do neutralisanja pretnji po domaću ekonomiju i privredu. Prilikom pomenutih aktivnosti treba biti obazriv i pažljivo postupati kako bi se obezbedili adekvatni i željeni rezultati.

Međutim, intenzivne aktivnosti međunarodnih subjekata na rešavanju kriza i problema bez obzira koliko oni intenzivni bili, ne treba posmatrati kao rešavanje kolektivnih problema. Čak i ako govorimo o samitima poput G8 i G20 koji obuhvataju najmoćnije države sveta, sastanci se odnose na probleme i pokretanje aktivnosti koje su usmerene ka rešavanju domaćih problema. To se može uvideti analizom procesa na međunarodnoj sceni[15].

4. Osobnosti ekonomske diplomatije Republike Srbije

Republika Srbija je u svojim strateškim dokumentima jasno izrazila svoj stav po pitanju ekonomske diplomatije i puta kojim želi ići. Taj put je usmeren u pravcu članstva u međunarodnim organizacijama i širenju već postojeće saradnje kroz implementaciju novih projekata[16].

U skladu sa članom 15. Zakona o Ministarstvima[17] Ministarstvo spoljnih poslova je zaduženo za ekonomsku saradnju na međunarodnom nivou kao i na delegiranje diplomata zaduženih za ekonomsku saradnju u diplomatsko – konzulatna predstavništva Republike Srbije. Ministarstvo spoljnih poslova je sistematizacijom stvorilo posebnu organizacionu jedinicu koja se bavi ekonomskom diplomatijom i to Sektor za Ekonomsku diplomatiju[18].

Sektor za diplomatiju obavlja poslove koji se odnose na sledeće:

- predstavljanje i zaštitu interesa Republike Srbije u svim međunarodnim organizacijama ekonomskog, finansijskog, privrednog i trgovinskog karaktera i sprovođenje ekonomske analize;
- sprovođenje aktivnosti u cilju privlačenja stranih direktnih investicija;
- promovisanje domaćih proizvoda i usluga na međunarodnom tržištu;
- poboljšanje postojećih vidova saradnje i sklapanje novih sporazuma sa učesnicima na međunarodnom tržištu robe, usluga i kapitala;
- promovisanje turističkih, investicionih, privrednih i kulturnih dobara Republike Srbije na svetskoj ekonomskoj sceni u cilju privlačenja potencijalnih turista, investitora i privrednika;
- definisanje strategije pristupa međunarodnom tržištu i sačinjavanje predloga za izvoz robe i usluga;
- analiziranje potencijalnih tržišta na osnovu dostavljenih informacija iz DKP i zvaničnih statističkih podataka;
- praćenje i analiziranje dešavanja na svetskom finansijskom tržištu[19].
- U okviru Sektora za ekonomsku diplomatiju formirana su tri odseka i to:
  - - Odsek za međunarodne ekonomske i finansijske organizacije i ekonomsku analizu;
  - - Odsek za promociju izvoza;

- Odsek za privlačenje stranih direktnih investicija[19].

Republika Srbija je ovakvim potezom jasno stavila do znanja šta su prioriteti u budućem radu Vlade i državne uprave. Ovakav pristup nam je i pokazao da, kao i mnoge druge države, Srbija ne može ekonomsku krizu i sve nadolazeće krize prebroditi sama već se mora posmatrati kroz prizmu saradnje kroz strane direktne investicije i povećanje izvoza. Diplomatske aktivnosti kao takve treba da sprovode i obezbeđuju povoljnu ekonomsku klimu za strane privrednike i kompanije kako bi im se omogućio ulaz na tržište.

Strane direktne investicije se obezbeđuju putem primene grinfild investicija koje direktno povećavaju proizvodnju i otvaranje novih mesta. U Republici Srbiji postoji povoljna klima za navedeno usled postojanja jeftine i kvalitetne radne snage, kao i postojanja poreskih i finansijskih olakšica koje doprinose da u početku inostrana firma ne optereti svoje poslovanje navedenim troškovima. Ovo je jedan od faktora koji igraju značajnu ulogu pri odabiru zemalja u kojima će strane firme pronaći svoju oazu.

Pored toga, bitno je spomenuti i trend Republike Srbije u povećanju izvoza. Kao podatak se može uzeti i povećanje izvoza na 13147,3 miliona evra, odnosno 30,5% više u odnosu na isti period prethodne godine. Ukupna spoljnotrgovinska razmena Srbije za period januar – jun 2022. godine iznosi 32049,3 miliona evra odnosno 38,3% više u odnosu na isti period prethodne godine[20].

Na sve navedene uslove utiče i stabilnost tržišta usled rata u Ukrajini i nizom paketa sankcija Evropske unije koje su pogodile i Srbiju koja ima većinski uvoz ruskih energenata.

Međutim, napredak se može uvideti iz strukture izvoza Republike Srbije, koji je u poslednjih nekoliko godina doživeo veliki obrt kada su u pitanju proizvodi koji se izvoze. Kada pogledamo period od 2006. do 2014. godine, najzastupljeniji izvozni proizvodi su bili sirovine i proizvodi poljoprivrednog karaktera koji su na najnižem stepenu obrade poput pšenice, žita i kukuruza, dok je trenutna situacija takva da izvoznom strukturom dominiraju proizvodi poput auto delova, električni uređaji, IT proizvodi kao i automobili. Ovakav trend nam ukazuje da se proces proizvodnje i obrade odvija u Srbiji i da se time industrija kao takva razvija, što je još jedan od pozitivnih efekata ekonomske diplomatije.

5. Zaključak

Kako u naučnoj literaturi još uvek ne postoji definicija ekonomske diplomatije koja je prihvaćena od strane šireg spektra autora, može se zaključiti da je to disciplina koja se razvija i doživljava ekspanziju. Međutim, to ne umanjuje njen značaj niti se može reći da je ekonomska diplomatija kao takva nezastupljena i ne predstavlja joj prepreku da se postavi kao primarni cilj svih ozbiljnijih državnika.

Ekonomska diplomatija, paralelno sa modernizacijom i globalizacijom, dobija potpuno novu dimenziju i osvaja jednu po jednu sferu delovanja države. Kada se govori o tome, referiše se na trgovinu, ekonomiju i geopolitiku[21].

Neizostavno, svaki cilj koji država sebi postavi, bez obzira koliko bezazleno delovao, ima svoju ekonomsku podlogu i pozadinu koja licima koja umeju da gledaju preovladava. Kada uporedimo, istorijski, diplomatiju razvijenih zemalja poput Francuske, Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država i Ruske Federacije, diplomatija Republike Srbije ne zaostaje i ima svoj put koji dosledno prati. Kao takva sebi je postavila dva cilja, koja okupiraju svaku zemlju koja je u tranziciji, a to je povećanje spoljne trgovine države u korist izvoza, kao i povećanje upliva stranih direktnih investicija. Navedeni ciljevi neminovno dovode do povećanja opšteg blagostanja građana države, a posledično i do povećanja BDP-a i smanjenje nezaposlenosti.

Svetska ekonomska kriza je, nažalost, uslovlila smanjenje obima izvoza i uvoza u Srbiji, samim tim se može reći da su se rezultati ekonomske diplomatije pokazali kao lošiji i da je njeno delovanje

oslabilo, međutim takav slučaj pronalazimo i kod drugih zemalja koje su ostale zahvaćene recesijom i ekonomskom krizom.

Vlada Republike Srbije je i dalje u procesu pronalaženja adekvatnog modela ekonomske diplomatije koji pogoduje ekonomskim, geopolitičkim i bezbednosnim pozicijama Republike Srbije. Kako bi se to izvelo, neophodno je da postoji koordinacija državnih institucija nadležnih za sprovođenje ekonomske politike. Pored navedenog, dalje angažovanje ekonomskih diplomata se mora postaviti kao prioritet. Faktor koji ograničava i sprečava dalju ekspanziju ekonomske diplomatije jeste finansijski faktor. Pre svega mora se razmotriti da je za edukaciju jednog lica potrebno izdvojiti nekoliko godina, a zatim je potrebno i obezbediti adekvatne stručnjake koji bi se angažovali oko obrazovanja navedenih lica. Svi ovi koraci su limitirani malim brojem lica koji žele da se bave diplomatijom kao karijerne diplomate.

Jedan od novih fokusa budućih ekonomskih diplomata i savetnika bi mogao biti u pronalaženju i otvaranju novih tržišta, umesto u konstantnom proširivanju postojećih, kao i na razmatranje mogućnosti da se zemlje koje nisu ekonomski prisutne u Srbiji privuku putem obezbeđivanja povoljnih uslova i stvaranje zdrave klime za novu direktnu investiciju. Kako neke nove zemlje i regioni stiču sve veću ekonomsku bitnost, moglo bi se razmotriti mogućnost odašiljanja ekonomskih diplomata u navedene zemlje koje bi imale za cilj da promovišu izvozne aktivnosti Srbije i privuku direktne investicije zemalja u koje se upućuju.

Zaključak do kojeg se može doći nakon istraživanja jeste da ekonomska diplomatija može ostvariti pun potencijal u sredini i klimi koja je politički, trgovinski i bezbednosno stabilna.

6. Bibliografija

- [1] Raičević M.M., *Ekonomska diplomatija*, Institut za ekonomsku diplomatiju, Beograd, 2006.
- [2] Milisavljević B. *Diplomatsko i konzularno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2021.
- [3] Hauser H. *Economic et Diplomatic*, Librairie du Recueil Sirey, Paris, 1937.
- [4] Danniels D.J., *International Business – Environments and operations*, AWPC- Delo, Moskva, 1998.
- [5] Ornatskiĭ A. I., *Экономиčeskaja diplomatija*, Moskva, 1985.
- [6] Lopandić D., *Ekonomska diplomatija i približavanje Srbije Evropskoj Uniji- Od pridruživanja do integracije*, Nova ekonomska diplomatija- Mogućnosti i izazovi, Asocijacija nevladinih organizacija Jugoistočne Evrope – CIVIS, Beograd, 2012.
- [7] Penev S., Udovič B., Đukić M., *Ekonomska diplomatija u Srbiji: Karakteristike i mogućnosti za unapređenje*, Ekonomske Teme, Ekonomski fakultet Univerziteta u Nišu, Niš, 2014.
- [8] Prvulović B., *Ekonomska diplomatija*, Prosvetni pregled, Beograd, 2006.
- [9] Sektor za ekonomsku diplomatiju, <https://www.mfa.gov.rs/ministarstvo/organizacione-jedinice/sektor-za-ekonomsku-diplomatiju>, pristupljeno 01.10.2022. godine.
- [10] Milisavljević M. B., *Odgovornost međunarodnih organizacija sa osvrtom na zahteve Republike Srbije*, Srpska politička misao, Beograd, 2016.
- [11] Đorđević N., *Ekonomska diplomatija i svetska ekonomska kriza*, Politička revija, Beograd, 2009.
- [12] Dašić Đ. D., *Diplomatija: Savremena i ekonomska*, KIZ Altera, Beograd, 2013.
- [13][13] Bečka konvencija o predstavljanju država u njihovim odnosima sa međunarodnim organizacijama univerzalnog karaktera, Službeni list SFRJ-Međunarodni ugovori, broj 3/77.
- [14] Lazić S.R., *Obaveštajni rad i diplomatija*, Srpska politička misao, Beograd, 2016.
- [15] Mitić M., *Diplomatija*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1999.
- [16] Petrović P., *Prioriteti ekonomske diplomatije Republike Srbije u uslovima svetske ekonomske krize*, Ekonomski horizonti, Kragujevac, 2009.
- [17] *Zakon o Ministarstvima*, „Službeni glasnik RS“ br. 128/2022.

-
- [18] Sistematizacija radnih mesta, <http://185.211.64.12/msp.gov.rs/sr/index.php/o-ministarstvu/dokumenti/sistematizacijafab3.html?lang=cyr>, pristupljeno 02.10.2022. godine.
- [19] Sektor za ekonomsku diplomatiju, <https://www.mfa.gov.rs/ministarstvo/organizacione-jedinice/sektor-za-ekonomsku-diplomatiju>, pristupljeno 02.10.2022. godine.
- [20] Spoljno trgovinska robna razmena, <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/20220729-spoljnotrgovinska-robna-razmena-za-jun-2022/>, pristupljeno 03.10.2022. godine.
- [21] Bayne N., Woolcock S., *The New Economic Diplomacy: Decision-making and Negotiation in International Economic Relations*, Ashgate, 2011.

Datum prijema rada: 24.09.2022.

Datum prihvatanja rada: 15.11.2022.